

כנס מחלקתי
ול"ג בעומר

דרך ארץ

דף העדכונים של המחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה באוניברסיטת בר אילן

דברים שנאמרו ונושאים בולטים

כשבן-גוריון אמר 'כור היתוך' הוא לא התכוון "לבשל" את הצבר החדש, אלא להפך, ליצור משהו משותף על אש קטנה מבלי לאבד את המקום ממנו הגיעו העולים ושבזכותו אנחנו עשירים בדעת. הלימוד והחקירה של המציאות מובילים אותך וזהו מרכיב חשוב בלאומיות. אני זוכר שכמפקד בה"ד 1 הלכתי לצפות בתרגיל אצל המח"ט תת-אלוף ארז גרשטיין ז"ל, לראות כיצד תחקיר שכתבתנו מתבצע להלכה בשטח. אני זוכר את גרשטיין שואל את החיילים לשמו של צמח שהיה שם... ואומר להם שאם אינם יודעים מהו שמו של הצמח אז כל התרגיל לא שווה. למדתי ממנו שאם אתה רוצה חיילים טובים יותר אז הם צריכים להיות מחוברים לאדמה ולארץ", ציין ח"כ שטרן.

פרופ' לילך רוזנברג-פרידמן, ראש המחלקה, ציינה כי "אחת השאלות החשובות שלנו במחקר עוסקת בכיצד מלמדים ארץ? ואיך חוקרים ומלמדים עבר, שבעצם משתנה כל הזמן ותלוי במשקפיים בהם מסתכלים".

הבמאי טובי ארבל ציין כי הוא נרגש להציג את עבודתו בפני חוקרי האקדמיה והוסיף כי כיום תסריטאים ובימאים בעולם לא יציגו סרט דוקומנטרי על העבר אלא יחפשו להציג תגלית חדשה או מחקר פורץ דרך שיסחף את ההמונים אך המדהים הוא שכאן בארצנו הצגת ההיסטוריה כפי שהייתה היא הדבר המעניין והמושך ביותר כך מוכיחים אחוזי הצפייה בסדרה "תוהו ובוהו" ברשתות המדיה הדיגיטליות.

שאלה מרכזית שעלתה בחלק מהרצאות הכנס, התייחסה לנושא מעמדו של "הטיול" לאורך השנים, תפקידו המשתנה ושאלת נחיצותו להנחלת ידיעת הארץ. למרבה הצער, בעיצומו של הדיון התבשרנו על אסון השיטפון בנחל צפית; במה שהפך בדיעבד את הדיון התיאורטי לאקטואלי ורלוונטי יותר מתמיד.

ללמוד ארץ: מורשת, זהות לאומיות –

הכנס השנתי של המחלקה ללימודי א"י וארכיאולוגיה 26.4.18

מארגני הכנס ד"ר שון זליג אסטר וד"ר קובי כהן-הטב

המחלקה ללימודי ארץ-ישראל ולארכיאולוגיה קיימה ביום חמישי כנס בנושא 'ללמוד ארץ: מורשת, זהות ולאומיות', בסימן שנת השבעים שנה למדינת ישראל. בכנס השתתפו חוקרים ואנשי ציבור העוסקים בחקר הארץ והנחלת ידיעת הארץ. בין הדוברים היו בוגרי המחלקה, **ח"כ אלעזר שטרן** ו**ד"ר עליזה בלוך**, שהדגישו את הצורך ביצירת חיבור לארץ ולמדינה בקרב כל חלקי האוכלוסייה הישראלית. חוקרים ממגוון אוניברסיטאות עסקו בשאלה ממה מורכבת תודעה של עם ואיך היא מתעצבת; מהם הכלים של המדינה לבניית קשר לארץ ועוד, הללו הוצגו הן בהקשר של התקופה החשמונאית והן בהקשר הציוני ואף של מדינת ישראל בת זמננו. מקום מיוחד תפסה השאלה של הנחלת ידיעת הארץ לדור וירטואלי. את הכנס חתמה הקרנה מיוחדת של פרק "מעצמות לחורבן" מהסדרה הפופולרית "והארץ הייתה תהו ובהו" ושיחה עם במאי הפרק, **טובי ארבל**.

* במבחר הרצאות הכנס ניתן לצפות באתר ה-YouTube של המחלקה.

כנס מחלקתי
ול"ג בעומר

דרך ארץ

דף העדכונים של המחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה באוניברסיטת בר אילן

על גילוי של מטבע בר-כוכבא במערת קיביא/ דביר רביב

הקשר בין ל"ג בעומר למרד בר-כוכבא (132-136 לסה"נ) מתבסס בעיקרו על המסורת שהשתמרה בבבלי יבמות (סב, ע"ב) אודות מותם של תלמידי רבי עקיבא בין פסח לעצרת ועל מסורת מאוחרת הקושרת ליום זה את דמותו של רבי שמעון בר-יוחאי. מרד בר-כוכבא היה שיאה של ההתנגדות היהודית לשלטון הרומי בארץ ישראל והניסיון האחרון להחזיר את העצמאות של עם ישראל בארצו, עד להקמתה של מדינת ישראל. בהיעדר יצירה ספרותית-היסטורית מימי המרד שחזרו מתבסס על פסיפס של עדויות חלקיות היסטוריות וארכיאולוגיות.

תרומה חשובה של הממצאים הארכיאולוגיים, הכוללים בעיקרם מערות מפלט, מערכות מסתור ומטבעות בר-כוכבא, היא האפשרות לשחזר בעזרתם את היקפה הגיאוגרפי של המלחמה. לממצאים מימי המרד התווספו לאחרונה כלי חרס וזכוכית וכן מטבע בר-כוכבאי שהתגלו במהלך מחקר ארכיאולוגי שנערך במערת קרסטית הסמוכה לכפר קיביא, צפונית למודיעין. המטבע מתוארך לשנים ג'-ד' של מלחמת בר-כוכבא (134-136 לספירה); בצדו האחד מופיעים עץ תמר בעל שבע כפות ושני אשכולות פרי והכתובת 'שמעון' ובצדו השני מופיעים עלה גפן בעל שלוש אונות והכתובת 'לחר[ות ירו]שלם'. התמר והגפן, מסמליה המובהקים של יהודה, מבטאים את גידוליה המובחרים ואילו הכתובת 'שמעון' ציינה את שמו הפרטי של מנהיג המלחמה, המכונה בתעודות מימי המרד: 'שמעון בן כוסבא נשיא ישראל'. הכתובת ל'חרות ירושלם' מבטאת את שאיפת יהודי הארץ לחירות לאומית ודתית, בדומה לסימאות 'לחרות ישראל' ולגאולת ישראל' המופיעות על מטבעות אחרים מימי המרד. יש להניח כי ממצאים אלו הובאו למערה על ידי פליטים יהודים שהתגוררו באתר יישוב הסמוך למערה עד שנת 135 לסה"נ.

המטבע ממערת קיביא מתווסף למטבעות דומים שהתגלו באזור שהם ומודיעין, המצביעים על עמידתם העיקשת של המורדים בצפון יהודה במהלך השנתיים הראשונות של המלחמה. יש להניח כי במהלך השנה השלישית למלחמה (134/5 לסה"נ) טבעת החנק הרומית התהדקה ומורדים רבים החלו לנטוש את יישובי האזור ולהימלט למערות טבעיות שבקרבת יישוביהם וכן לעבר מרכז יהודה והגליל.

גילוי הממצאים במערת קיביא נערך במסגרת 'סקר דרום השומרון', פעילות ארכיאולוגית הנערכת מאז שנת 2014 מטעם המכון לארכיאולוגיה של אוניברסיטת בר-אילן, אוניברסיטת אריאל ויחידת קמ"ט ארכיאולוגיה ביהודה ושומרון של המינהל האזרחי. תיעוד המערה נעשתה בשיתוף אנשי המרכז לחקר מערות של האוניברסיטה העברית בירושלים.

מטבע בר-כוכבא שהתגלה במערת קיביא

(צילום: שלומי עממי, קמ"ט ארכיאולוגיה ביהודה ושומרון)

חדשות שוטפות

ברכות למצטייני הרקטור של המחלקה לשנת תשע"ח:

הסגל האקדמי-

פרופ' אהוד ויס על זכייתו בפרס הרקטור
לחדשנות מדעית

הסטודנטים שלנו-

מיכל דוד וראובן פרידמן מצטייני רקטור
לתארים מתקדמים

ברכה סויבלמן מצטיינת רקטור לתואר ראשון

איתמר ברקו מצטיין דיקן לתואר ראשון

שפע הזוכים מהמחלקה בפרסי המצוינות היוקרתיים הוא עדות לאיכות המחקרית הגבוהה של המחלקה, למצוינות שהיא נר לרגליה ולהיותה מובילה בתחום. יש לנו במה להתגאות.

יישר כוח!!!

